

O posvěceních.

Napsal prelát dr. *František Laurin* ve Vídni.

§ 1. *Co jest posvěcení.*

Moc, kterou Ježíš Kristus církvi ku spasení lidského pokolení propůjčil, dělí se vzhledem k svému předmětu¹⁾):

1. na moc učitelskou (potestas magisterii), jež se vztahuje na hlásání a vykládání jeho božského učení²⁾;

2. na moc kněžskou (potestas ministerii), jíž náleží konati veřejné služby Boží a přísluhovati svátostmi (sacramenta) i ostatními posvátnými úkony (sacramentalia)³⁾;

3. na moc vládní (potestas regiminis), kteréž vůbec přísluší upravovati a chrániti zevnitřní řád a život členů církve,⁴⁾ jmenovitě

¹⁾ O tom, jak se táž moc dělí vzhledem ke způsobu, jímž se propůjčuje, viz níže § 3.

²⁾ Mat. 28, 18—20: »A přistoupiv Ježíš, mluvil jim, řka: Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi. Protož jdouce, učte všechny národy, křtíce je ve jmenu Otce i Syna, i Ducha svatého: učíce je zachovávatí všecko, což jsem koli přikázal vám: a aj já s vámi jsem po všechny dny, až do skonání světa.«

³⁾ Luk. 22, 19—20: »A vzav chléb, díky činil, a lámal a dával jim, řka: Totoť jest tělo mé, kteréž se za vás vydává; to čiňte na mou památku. Tak i kalich, když povečeřel, řka: »Tentoť jest kalich, nová úmluva v mé krvi, kteráž bude za vás vylita.« Jan 20, 21—23: »Tedy jim opět řekl: Pokoj vám! jako mne poslal Otec, i já posílám vás. To pověděv, dechl, a řekl jim: Přijměte Ducha svatého: kterýmž odpustíte hříchy, odpouštějíť se jim: a kterýmž zadržíte, zadržáni jsou.«

⁴⁾ Členy církve Kristovy vůbec jsou všickni ti, kdož platně svátost křtu (sacramentum Baptismi) přijali. Skutk. apošt. 2, 41: »Tedy ti, kteříž přijali řeč jeho [apoštola Petra], pokřtěni jsou: a připojilo se duši v ten den okolo tří tisíců.« Jsouce takto učiněni členy církve Kristovy, nazývají se Christiani (srv. Skutk. apošt. 11, 26; c. 78. 88—91. D. IV. de cons.). V jazyku českém se jmenují křesťané, kterýžto výraz patrně od slova křest odvozen jest. A jelikož svátostí křtu ukládá se pokřtěným povinnost, aby božskému učení Kristovu upřímně věřili, a zároveň se jim uděluje milost Boží, k tomu potřebná, pročež svátost křtu i sacramentum fidei slove (c. 76. D. IV. de cons.; c. 3. C. XV. qu. 1; c. 7. X. de divort. IV. 19): tudíž ti, kdo tuto svátost platně přijali, i fideles, věřící, ostatní pak lidé infideles, nevěřící, se nazývají (I. Kor. 7, 12—16; c. 10—12. C. XXVIII. qu. 1; c. 76. D. IV. de cons.; c. 4. X. de consangu. et. affin. IV. 14; c. 8. X. de divort. IV. 19).

jim zákony dávati (moc zákonodárná), tyto zákony vykonávati (moc výkonná neboli správní), jakož i vzniklé mezi členy církve spory rozsuzovati a k rušitelům veřejného řádu přiměřeným trestem přihlížeti (moc soudní).⁵⁾ Posléze jmenovaná moc soudní se latině nazývá vlastně *jurisdictio*, pravomoc; často však se téhož výrazu i k vyznačení moci vládní (*potestas regiminis*) vůbec užívá a tou měrou tato moc *potestas regiminis* neb *jurisdictionis* se nazývá.

Vzájemný poměr dotčených tří částí církevní moci jest tento. Moc vládní upravuje a hájí vůbec zevnitřní pořádek a kázeň v církvi. Moc učitelská opravňuje jisté členy církve, aby v určitém církevním obvodu učení Ježíše Krista hlásati a vykládati směli; a tudíž podstatně na církevní moci vládní (*potestas regiminis*) a jmenovitě na moci výkonné neb správní závisí. Potřebnou znalost učení Kristova musí ten, kdož onoho oprávnění dosáhnouti chce, z pravidla svým vlastním přičiněním si opatřiti, a o tom, že si ji skutečně opatřil, u církevního vrchního, jenž pro onen obvod moci vládní a jmenovitě moci výkonné neb správní požívá, se vykázati. Mocí kněžskou nabývá člen církve v určitých mezích posvěcující milosti Boží a zároveň nadpřirozené způsobilosti, svrchu jmenované bohoslužebné, svátostné a posvátné úkony platně (*valide*) předsebráti; čehož ten, kdo touto mocí nadán není, byť ostatně mocí vládní i učitelskou opatřen byl, nikoli platně vykonati nemůže.⁶⁾ Aby ale člen církve mocí kněžskou nadaný zmíněné úkony i slušně a právě (*licite*) předsebráti mohl, musí k tomu od církevního vrchního, pro onen církevní obvod mocí vládní, a jmenovitě mocí výkonnou neb správní, opatřeného, obdržeti dovolení neb zmocnění, jež v církevním názvosloví *licentia*, *canonica*

⁵⁾ Mat. 16, 18–19: »I jáť pravím tobě, že ty jsi Petr, a na té skále vzdělám církev svou, a brány pekelné jí nepřemohou. A tobě dám klíče království nebeského: a cožbyskoli svázal na zemi, bude svázáno i na nebi: a cožbyskoli rozvázal na zemi, bude rozvázáno i na nebi.« A Mat. 18, 18. řekl ke všem apoštolům: »Amen pravím vám, cožkoli svážete na zemi, bude svázáno i na nebi: a cožkoli rozvážete na zemi, bude rozvázáno i na nebi.« Že tato moc církvi naprosto potřebná jest, dokládá mimo jiné *de Schenkli* (*Institt. jur. eccl.*, ed. XI. Ratisb. 1853, I. str. 6. v pozn.), řka: »*Quis enim prudens speraverit multitudinem hominum, animis studiisque variam et levem, in aptis ad obtinendum finem socialem mediis tum eligendis, tum adhibendis per sese consensuram esse perstituramque . . . si nec sit, qui determinet, nec, qui efficienter compellat?*«

⁶⁾ C. 15. X. de elect. I. 6, *Summarium*: »Per confirmationem electionis non transfertur potestas exercendi ea, quae sunt ordinis. Illa enim transfertur per consecrationem.« C. 42. eod. in Sext. I 6: »Is, cui procuratio seu administratio cathedralis ecclesiae plena et libera in spiritualibus et temporalibus a Sede Apostolica, cui soli hoc competit, est commissa, potest, alienatione bonorum immobilium dumtaxat excepta, omnia, quae jurisdictionis episcopalis existunt, et quae potest electus exsequi confirmatus, libere exercere. Illa quippe, quae ministerium consecrationis exposcunt, nisi fuerit episcopus, per alios faciat episcopus expediri.«

missio, též *jurisdictio* se nazývá.⁷⁾ Ano, přisluhování svátosti pokání (*sacramentum Poenitentiae*), od kněze bez dotčeného zmocnění krom případu nebezpečnosti blízké smrti kajícíkovy předsevzaté, jest nejenom nedovolené, nýbrž i neplatné, poněvadž tato svátost podstatně se uděluje způsobem soudního nálezu (*judicium, sententia judicialis*), jehož soudce na jiného, leč na svého poddaného, platně vynésti nemůže, poddaných pak v této příčině ten, kdo pouze mocí kněžskou nadán jest, právě teprv dotčeným dovolením neb zmocněním nabývá.⁸⁾

Ona církevní moc však nepřísluší nikoli všem členům církve vůbec, nýbrž jen těm, jimžto zvlášť udělena jest. Kristus Pán si totiž z těch, jenž se ho byli přidrželi, dvanácte mužů vyvolil,⁹⁾ v jichž čele postavil Šimona, syna Jonášova, jemuž dal i nové jméno, zna-

⁷⁾ Trid. sess. VI. de reform. cap. 5: »Nulli episcopo liceat cujusvis privilegii praetextu pontificalia in alterius dioecesi exercere, nisi de Ordinarii loci expressa licentia et in personas eidem Ordinario loci subjectas tantum. Si secus factum fuerit, episcopus ab exercitio pontificalium. et sic ordinati ab executione ordinum sint ipso jure suspensi.« Teprv průběhem času vznikl oproti tomuto ustanovení obyčej, že biskup smí v cizí diecési s dovolením biskupa této diecése pontifikální úkony i pro diecésaný jiného biskupa předsevzítí, pokud jen k tomu i od tohoto biskupa povolení má. Srv. *Benedict.* XIV. const. Ad audientiam, dd. 15. Febr. 1753 §§ 6., 7. (Bullar. Rom. ed. Luxemburg. 1741 sqq. tom. XIX. p. 31.).

⁸⁾ C. 12. X. de poenitt. et remiss. V. 38: »Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata confiteatur proprio sacerdoti.« — »Si quis autem alieno sacerdoti voluerit justa de causa sua confiteri peccata, licentiam prius postulet et obtineat a proprio sacerdote, quum aliter ipse illum non possit absolvere vel ligare.« Trid. sess. XIV. de poenit. cap. 7. »Quoniam . . . natura et ratio iudicii illud exposcit, ut sententia in subditos duntaxat feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, et verissimum esse synodus haec confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut subdelegatam non habet jurisdictionem.« A když byl týž sněm o tom zmínku učinil, že mohou jak papež, tak i biskupové absoluci od jistých hříchů a církevních trestů (*censurae*) sobě zadržeti, dále dí: »Verumtamen pie admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis, atque ideo omnes sacerdotes quoslibet poenitentes a quibusvis peccatis et censuris absolvere possunt; extra quem articulum sacerdotes quum nihil possint in casibus reservatis, id unum poenitentibus persuadere nitantur, ut ad superiores et legitimos iudices pro beneficio absolutionis accedant.«

⁹⁾ Mark 3, 13—14: »I vstoupiv [Ježíš] na horu, povolal k sobě, kterýchž sám chtěl: i přišli k němu. A ustanovil jich dvanácte, aby s ním byli, a aby je poslal kázat.« Luk. 6, 12. 13: »I stalo se v těch dnech, že vyšel na horu k modlení, a přes noc trval na modlitbě Boží. A když byl den, povolal učenníků svých, a vyvolil z nich dvanácte (kteréž i apoštoly nazval).« Mat. 10, 2—4: »Dvanácti pak apoštolů jména jsou tato: První, Šimon, jenž slove Petr, a Ondřej bratr jeho, Jakob Zebedeův, a Jan bratr jeho, Filip a Bartoloměj, Tomáš a Matouš publikán, Jakob Alfeův a Thadeus, a Šimon Kananejský, a Jidáš Iškariotský, kterýž i zradil ho.« Mezi tyto Kristus Pán po svém na nebe vstoupení zázračným způsobem za apoštola povolal Šavla, jenž později nazván jest Pavel (Skutk. apošt. 9, 1—22; 13, 9. 10; Gal. 1, 1).

menající tolik co: skála (v jazyku syrsko-chaldejském, jehož se tehdy v Palestině užívalo, kefa, po řecku: *πέτρα*, latině: *petra*), a jenž tudíž nazývá se *Πέτρος*, Petrus, Petr.¹⁰⁾ Tyto muže nazval své apoštoly, t. j. poslance, a na ně veškerou onu moc vznesl, s tím příkazem, aby ji dle jeho nařízení nejenom sami vykonávali, nýbrž i ostatním členům církve, jež v té příčině za způsobilé a hodné seznají, u větší neb menší míře s podobným příkazem udělovali.¹¹⁾ Nástupci těchto mužů jsou biskupové (*episcopi*), a zejména Petrův nástupce jest římský papež (*Pontifex Romanus*). Ostatním členům církve náleží, tyto poslance Kristovy v uctivosti míti a jich poslouchati.¹²⁾

Tím způsobem dotčená církevní moc průběhem času rozličným členům církve v rozličné míře čili v rozličných stupních propůjčena jest. Tak moc vládní (*potestas regiminis seu jurisdictionis*) v jednotlivých diecésích (*diocesis*) v určitých mezích patří biskupovi té které diecése (*episcopus dioecesanus*). Pro širší církevní obvody, zejména církevní krajiny (*provincia ecclesiastica*), primacie (*primatia*) n. exarchie (*exarchia*) a patriarcháty (*patri-*

¹⁰⁾ Mat. 16, 13—19: »Přišel pak Ježíš do krajin Cesaree Filipovy, i otázal se učenníků svých, řka: Kým praví lidé býti Syna člověka? A oni řekli: Někteří Janem Křtitelem, jiní pak Eliášem, jiní pak Jeremiášem, aneb jedním z proroků. Dí jim Ježíš: Vy pak kým mne býti pravíte? Odpověděv Šimon Petr, řekl: Ty jsi Kristus, Syn Boha živého. A odpovídaje Ježíš, řekl mu: Blahoslavený jsi Šimone, synu Jonášův: nebo tělo a krev nezjevilo tobě: ale Otec můj, kterýž jest v nebesích. I jáť pravím tobě, že ty jsi Petr, a na té skále vzdělám církev svou, a brány pekelné jí nepřemohou. A tobě dám klíče království nebeského: a cožbyskoli svázal na zemi, bude svázáno i na nebi: a cožbyskoli rozvázal na zemi, bude rozvázáno i na nebi.«

¹¹⁾ Mat. 28, 18—20: »A přistoupiv Ježíš mluvil jim, řka: Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi. Protož jdouce, učte všechny národy, křtíce je ve jmenu Otce, i Syna, i Ducha svatého: učíte je zachovávatí všecko, což jsem koli přikázal vám.« Jan 20, 21—23: »Tedy jim opět řekl: Pokoj vám! Jako mne poslal Otec, i já posílám vás. To pověděv, dechl, a řekl jim: Přijměte Ducha svatého: kterýmž odpustíte hří hy, odpouštějíť se jim: a kterýmž zadržíte, zadržáni jsou.« A sv. apoštol Pavel (II. Tim. 1, 6), Timothea, jenž byl biskupem v městě Efesu ustanovil, napomínal, řka: »Napomínám tebe, abys opět vzbudil milost Boží, kteráž jest v tobě skrze vzkládání rukou mých.« A Titovi, jenž byl biskupem na ostrově Krétě zřídil, týž apoštol takto psal (Tit. 1, 5): »Zanechal jsem tebe v Krétě, abys, čehož se nedostává, spravil, a ustanovil po městech kněží, jakož i já jsem tobě nařídil.«

¹²⁾ Mat. 10, 5. 7. 14. 15. 40: »Těch dvanácte poslal Ježíš, prikazuje jim, řka: . . . Jdouce pak kažte, řkouce: Přiblížilo se království nebeské.« — »A kdožkoliv by nepřijal vás, aniž uposlechl řečí vašich: vyjdouce ven, z domu, neb z města, vyrazte prach z nohou svých. Amen pravím vám: Lehčeji bude zemi Sodomských a Gomorských v den soudný, nežli městu tomu.« — »Kdož vás přijímá, mne přijímá: a kdo mne přijímá, přijímá toho kterýž mne poslal.« Luk. 10, 16: »Kdo vás slyší, mne slyší: a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá: kdo pak mnou pohrdá, pohrdá tím, jenž mne poslal.« — Sv. Petr (I. Petr. 2, 4. 5. 9) sice věřící vůbec nazývá kněžstvem, kněžstvem svatým, královským; avšak pouze ve smyslu mystickém, klada jim tím na srdce, že mají, jakož jsou, co křesťané povinni (I. Petr. 2, 11—20; 3, 8—4, 19) mravný, Bohu milý život vésti, tak na způsob skutečných kněží Bohu život

archatus), dotyčnému metropolitovi (metropolita), primasovi n. exarchovi (primas n. exarcha) a patriarchovi (patriarcha); v nejvyšším stupni pak a pro veškerou církev a všechny věřící bez rozdílu římskému papeži (Pontifex Romanus), jehož svrchovaná církevní moc vládní papežským primátem (Primatus Apostolicus) se nazývá.¹³⁾

I moci učitelské rozliční členové v rozličné míře požívají. Tak má zejména farář (parochus, plebanus) moc učitelkou pro svůj farní okres (parochia).¹⁴⁾ U vyšším stupni má ji biskup diecésní pro svou diecési.¹⁵⁾ V nejvyšším stupni pak a pro obor veškeré církve mocí učitelkou nadán jest římský papež, jenž u vy-

svůj v obět líbeznou přinášeli. »Ku kterémuž [Ježíši Kristu],« tak onen výrok sv. Petra doslovně zní, »přistupujícíe [jakožto] ku kameni živému, od lidí zajisté zavrženému, ale od Boha vyvolenému, a poctěnému [srv. Žalm. 117, 22], i vy, jakožto kamení živé, vzdělávejte se na něm v dům duchovní, v kněžstvo svaté, k obětování duchovních obětí, příjemných Bohu skrze Ježíše Krista.« — »Vy rod vyvolený, královské kněžstvo, národ svatý.« Vzhledem k tomu Katechismus, z nařízení sněmu Tridentského pro duchovní pastýře upravený a z rozkazu papeže Pia V. na světlo vydaný a obyčejně Katechismem Římským nazývaný (Part. II. cap. 7. qu. 23), ty, jenž kněžské posvěcení na sobě mají, nazývá kněžstvem zevnitřním (sacerdotium externum), prosté věřící pak kněžstvem vnitřním (sacerdotium internum).

¹³⁾ O moci vládní biskupů srv. Trid. sess. VI. de ref. cap. 5; sess. XIII. de ref. cap. 1—3. O vládní moci metropolitů viz Trid. sess. XXIV. de ref. capp. 2, 3—5. Co se týče primasa uherského, jímž jest arcibiskup Ostříhomský, srv. *Porubszký*, Jus eccles. Catholicorum, ed Agriae 1867, I. 229, sq.; *Demko*, Jus eccl. peculiari respectu habito ad Hungariam. Agr. 1888, II, 426. O moci vládní patriarchů viz c. 23. X. de privileg. V. 33. O vládní moci neb jurisdikci papežské c. 16. C. IX. qu. 3 (Gelasius I. a. 493) takto dí: »Ipsi sunt canones, qui appellationes totius Ecclesiae ad hujus Sedis examen voluerunt deferri. Ab ipsa vero nusquam prorsus appellari debere sanxerunt, ac per hoc illam de tota Ecclesia judicare, ipsam ad nullius commeare iudicium, nec de ejus unquam praeceperunt iudicio iudicari, sententiamque illius constituerunt non oportere dissolvi, cujus potius decreta servanda mandarunt.« (Srv c. 10. ead.) A obecný církevní sněm Lateránský IV. z r. 1215 v té příčině se prohlásil že »Romana Ecclesia disponente Domino super omnes alias ordinariae potestatis obrinet principatum utpote mater universorum Christi fidelium et magistra.« (Cap. 23. X. de privileg. V. 33). Obecný církevní sněm Vatikánský pak const. Pastor aeternus ze dne 18. července 1870 cap. 3. (Acta S. Sedis, ed. Rom. 1865 sqq., VI. 43) za příkladem dřívějších obecných církevních sněmů o té věci slavně se pronesl, jak následuje: »Docemus proinde et declaramus, Ecclesiam Romanam, disponente Domino, super omnes alias ordinariae potestatis obtinere principatum, et hanc Romani Pontificis jurisdictionis potestatem, qua vere episcopalis est, immediatam esse: erga quam cujuscumque ritus et dignitatis pastores atque fideles, tam seorsum singuli, quam simul omnes, officio hierarchicae subordinationis, veraeque obedientiae obstringuntur, non solum in rebus, quae ad fidem et mores, sed etiam in iis, quae ad disciplinam et regimen Ecclesiae per totum orbem diffusae pertinent; ita ut custodita cum Romano Pontifice tam communionis, quam ejusdem fidei professionis unitate, Ecclesia Christi sit unus grex sub uno summo pastore.«

¹⁴⁾ C. 3. X. de vit. et honest. cler. III. 1; Trid. sess. V. de ref. c. 2; sess. XXIV. de ref. cc. 4—7.

¹⁵⁾ Trid. sess. V. de ref. c. 2; sess. XXII. de ref. c. 2; sess. XXIII. de ref. c. 18; sess. XXIV. de ref. c. 4—7.

konávání tohoto nejvyššího učitelského úřadu svého zároveň té zvláštní milosti Boží, v osobě apoštola Petra sobě od Ježíše Krista zůstavené,¹⁶⁾ požívá, že se u věcech víry a mravů omýliti nemůže (neomylnost, infallibilitas)¹⁷⁾

Při moci kněžské (potestas ministerii) rozeznává se právě osmero stupňů, v nichž ona se uděluje. Tyto stupně, od nejvyššího počínajíc, jsou: 1. *episcopatus*, biskupství¹⁸⁾; 2. *presby-*

¹⁶⁾ Luk. 22, 31: »I řekl Pán: Šimone, Šimone, aj satan žádal o vás, aby [vás] třibil jako pšenici: ale já jsem prosil za tebe, aby nezhylnula víra tvá, a ty někdy obrátě se, potvrzuj bratří svých.« Srv. Mat. 16, 18—19 (svrchu v pozn. 5).

¹⁷⁾ O čemž obecný církevní sněm Vatikánský, bedlivě uváživ dotýčná usnesení dřívějších obecných církevních sněmů, zejména Konstantinopolského IV. z r. 869 (Harduin. V. 773. sq.), Lyonského II. z r. 1274 (Harduin. VII. 695. sq., srv. 690) a Florenckého z r. 1439 (Harduin. IX. 985), v cit. const. *Pastor aeternus*, cap. 4. (*Acta S. Sedis*, VI. 45. sqq) slavně se prohlásil, jak následuje: »Ipsa autem Apostolico primatu, quem Romanus Pontifex tamquam Petri principis Apostolorum successor in universam Ecclesiam obtinet, supremam quoque magisterii potestatem comprehendit, haec Sancta Sedes semper tenuit, perpetuus Ecclesiae usus comprobatur, ipsaque oecumenica Concilia, ea imprimis, in quibus Oriens cum Occidente in fidei charitatisque unionem conveniebat, declaraverunt.« — »Huic pastoralis muneris ut satisfacerent, Prædecessores Nostri indefessam semper operam dederunt, ut salutaris Christi doctrina apud omnes terrae populos propagaretur, parique cura vigilarunt, ut, ubi recepta esset, sincera et pura conservaretur.« — »Neque enim Petri successoribus Spiritus Sanctus promissus est, ut eo revelante novam doctrinam patefacerent, sed ut eo assistente traditam per Apostolos revelationem seu fidei depositum sancte custodirent et fideliter exponerent. Quorum quidem apostolicam doctrinam omnes venerabiles Patres amplexi et sancti Doctores orthodoxi venerati atque secuti sunt; plenissime scientes, hanc sancti Petri Sedem ab omni semper errore illibatam permanere, secundum Domini Salvatoris nostri pollicitationem discipulorum suorum principi factam [Luk. 22, 31]: Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus confirma fratres tuos.« — »Itaque Nos traditioni a fidei Christianae exordio perceptae fideliter inhaerendo, . . . sacro approbante Concilio, docemus et divinitus revelatum dogma esse definimus: Romanum Pontificem, cum ex Cathedra loquitur, id est, cum omnium Christianorum Pastoris et Doctoris munere fungens, pro suprema sua Apostolica auctoritate doctrinam de fide vel moribus ab universa Ecclesia tenendam definit, per assistentiam divinam, ipsi in beato Petro promissam, ea infallibilitate pollere, qua divinus Redemptor Ecclesiam suam in definienda doctrina de fide vel moribus instructam esse voluit, ideoque ejusmodi Romani Pontificis definitiones ex sese, non autem ex consensu Ecclesiae irreformabiles esse.«

¹⁸⁾ Biskupové (*episcopi*) též *pontifices* slovou (srv. c. 4. C. VII. qu. 1); a tudíž římský papež jakožto biskup nejvyšší, *Summus Pontifex*, *Pontifex Maximus* neb *Pontifex Romanus* se nazývá (srv. c. 32. D. LXIII; c. 7. D. LXXIX; c. 6. X. de elect. I. 6). Původně název *pontifex* dáván byl velekněžím pohanských Římanů, ježto jim mimo jiné uloženo bylo, dřevěný most (pons sublicius), v Římě přes řeku Tiberu vedoucí, v náležitém stavu držeti a jej, když toho bylo potřeba, opravit, při kterém opravování musili jisté bohoslužebné úkony předsebráti. Tento název pak v mystickém smyslu na biskupy křesťanské přenesen jest, jimžto náleží, o blažený přechod věřících z tohoto života do života věčného pečovat. Srv. *Macer*, *Hierolexicon*, Venet. 1765 v *pontifex*; *Zoeller*, *Römische Staats- und Rechtsaltertümer*. Breslau 1885 str. 166.

teratus, kněžství, od řeckého *πρεσβύτερος*, starší^{18a)}; 3. *diac-natus*, jáhenství, od řeckého *διάκονος*, služebník; 4. *subdiac-natus*, podjáhenství; 5. *acolythatus*, akolythát, od řeckého *ἀκολούθος*, průvodce, jelikož těm, kdo na tomto stupni stojí, náleží vyšší služebníky, jáhny a podjáhny, při službě oltární doprovázeti a jim pomáhati¹⁹⁾; 6. *exorcistatus*, exorcistát, od řeckého *ἐξορκιστής*, zažehnavatel, jelikož tento stupeň moci kněžské zavírá v sobě moc, nad těmi, kdož jsou zlým duchem posedlí, jméno Boží vzývati a je tak vlivu zlého ducha sprostiti; 7. *lectoratus*, lektorát, od lat. *lector*, čítatel, jelikož těm, jenž na tomto stupni postaveni jsou, náleží v bohoslužebném shromáždění věřících předčítati ony části Písma Svatého, které pak biskup aneb kněz má vykládati; 8. *ostiariatus*, ostiariat, od lat. *ostium*, dvěře, jelikož tento stupeň moci kněžské ukládá povinnost, ostříhati klíčův a dvěří chrámových, a přístupu do chrámu zabraňovati těm, jimž vstoupiti tam jest zakázáno.²⁰⁾

Jedenkaždý z těchto osmi stupňů církevní moci kněžské nazývá se *ordo*, posvěcení; onen posvátný úkon, jímž *ordo* (posvěcení) se uděluje, slove vůbec *ordinatio*, svěcení, onen úkon pak, jím posvěcení na biskupství se uděluje, zvlášť se nazývá *consecratio*.²¹⁾

Někteří bohoslovci a kanonisté toliko sedm posvěcení kladou. Oni totiž, v té příčině hlavně zření majíce k duchovní moci, konati oběť Mše svaté, kteroužto moc biskupství a kněžství co do podstaty v stejné míře v sobě zavírají,²²⁾ tato dvě posvěcení za jedno jediné posvěcení (*ordo*) pojímají a toto posvěcení *ordo sacerdotii* neb *sacerdotium* nazývají, a biskupství (*episcopatus*) nikoli za zvláštní, od presbyterátu rozdílné posvěcení, nýbrž jenom za doplnění neb dovršení (*complementum*, *perfectio*) presbyterátu po-

^{18a)} Srv. c. 1. §§ 11. 12. D. XXI.

¹⁹⁾ Jakož ve vědách přírodních, tak i v bohosloví a církevní pravovědě průchod mají četné výrazy, původně z řečtiny a latiny pocházející, jichž stručně a srozumitelně zčeštiti nelze. Těch a takých výrazů jsme tudíž zde v původním jich znění podrželi. Platí zajisté i tuto, co o pokuse, zčešťovati některé názvy řecké, posud v rostlinovědě užívané, pronesl Dr. *Ladislav Čelakovský* v Almanachu České Akademie císaře Františka Josefa, ročn. II. (1892) na str. 38.

²⁰⁾ Druhdy *ostiár* i *aedituus* (od *aedes* a *tueor*) se nazývá Srv. c. 21. C. VIII. qu. 1). Úkony, jež jednomu každému z oněch osmi stupňů církevní moci kněžské náležejí, zevrubně vykládá *Pontificale Romanum* na dotýčných místech; stručně je uvádí c. 1 D. XXI. a c. 1. D. XXV.

²¹⁾ Srv. papeže Benedikta XIV. (*De synod. dioec.*, ed. Rom. 1755, lib. VIII. cap. 9. n. 2), jenž v té příčině dí: »*Ordinem seu verius sacram illam caeremoniam, qua inaugurantur Ecclesiae Ministri, cujus effectus est ipse Ordo, esse atd.*« Obřady (*ritus*), jichž při tomto úkonu nutně šetřiti jest, vyměřuje *Pontificale Romanum* na dotýčných místech; uvádějí se též v c. 7—19. D. XXIII.

²²⁾ Biskup toliko s větší z evnější slavností, než pouhý kněz (*presbyter*), oběť Mše svaté konati může.

kládají.²³⁾ Zároveň však ti a tací, uvažující, jak velice biskup v jiném důležitém směru nad pouhého kněze (presbyter) vyniká, v řečeném ordo sacerdotii dva druhy kněží (sacerdotes) od sebe rozeznávají, totiž sacerdotes primi, neb primi ordinis, jimiž rozumějí biskupy (episcopi), a sacerdotes secundi neb secundi ordinis, jimiž míní kněží, vlastně tak nazývané čili presbyteri.²⁴⁾

Avšak důvodně biskupství (episcopatus) za zvláštní, od presbyterátu rozdílné, posvěcení (ordo) se pokládá, a to sice za tou příčinou, že biskupstvím, a jenom jím, uděluje se nadpřirozená způsobilost světiti na kněžství (presbyteratus) a na biskupství (episcopatus), kteréžto způsobilosti presbyterátem nikoli se neuděluje.²⁵⁾ A tudíž důvodně osmero posvěcení se počítá.²⁶⁾

Ostatně ale posvěcení na kněžství (presbyteratus) jest podstatnou podmínkou a jakožto základem posvěcení na biskupství

²³⁾ Papež Benedikt XIV. na místě svrchu (v pozn. 20.) naznačeném o tom dí takto: »De episcopatu, etiamsi ab aliquibus non censeatur Ordo diversus a Sacerdotio, cujus tamen juxta omnes est extensio, perfectio et complementum,« atd.

²⁴⁾ Trid. sess. XXIII. de sacram. Ord. cap. 4: »Sacrosancta synodus declarat, ... episcopos, qui in Apostolorum locum successerunt, ... presbyteris superiores esse, ac sacramentum Confirmationis conferre, ministros Ecclesiae ordinare atque alia pleraque peragere ipsos posse, quarum functionum potestatem reliqui inferioris ordinis nullam habent.« A v can. 7. tamž: »Si quis dixerit, episcopos non esse presbyteris superiores, vel non habere potestatem confirmandi et ordinandi, vel eam, quam habent, illis esse cum presbyteris communem, ... anathema sit.« A papež *Innocenc I.* (epist. ad Decentium, Eugub. episc., a. 416 cap. 3. (*Constant, Epistolae Romm. Pontiff., ed. Paris 1721 p 855*) v té příčině dí: »Presbyteri, licet sint secundi sacerdotes, pontificatus apicem non habent. Srv. c. 1. §§ 11., 12. D. XXI.

²⁵⁾ Díť o tom *de Angelis, Praelectiones juris canon. Rom. 1877 sqq tom. I. part. 1. p. 199*: »Solet ... controversia pertractari, an valeat Romanus Pontifex simplicibus Presbyteris concedere facultatem conferendi Ordines Majores, et quos. Cui respondetur, auctores omnes in hoc saltem ex negativis argumentis convenire, quod non valeat Romanus Pontifex presbyteris facultatem concedere impertiendi Sacerdotium; etenim nemo hanc ei adstruit facultatem, et Romani Pontifices nunquam id concesserunt. Et jure quidem, cum hoc videatur esse una ex differentiis essentialibus inter Presbyteratum et Episcopatum, quod Episcopus valeat gignere seu consecrare sibi *par es*, non ita tamen Presbyter.« Rovněž *Santi, Praelectiones jur. can., Ratisb. 1886, lib. I. p. 123 n. 23. Srv. Kurz, Der Episkopat der höchste vom Presbyterat verschiedene Ordo. Wien 1877; Schulte-Plassmann, Der Episkopat, ein vom Presbyterat verschiedener, selbstständiger und sacramentaler Ordo. Paderb. 1883; v. Dunin-Borkowski (S. J), Die neueren Forschungen über die Anfänge des Episkopats. Freiburg i. Br. 1900. (Zugleich 77. Ergänzungsheft zu den »Stimmen aus Maria Laach«.)*

²⁶⁾ Nadpis: »De septem ordinibus«, který v nynějších vydáních usnesení sněmu Tridentského při sess. XXIII. de sacram. Ordinis cap. 2. se nalézá: »De septem ordinibus«, není v té věci rozhodný; poněvadž týž nápis nepochází od samého sněmu Tridentského, nýbrž od pozdějších vydavatelův usnesení téhož sněmu. Srv. *Aichner, Compend. jur. eccl., ed. VIII. Brixin. 1895 p. 194 not. 15.*

(episcopatus), tak sice, že kdyby kdo přijal toto, onoho opominuv, posvěcení na biskupství by naprosto neplatné bylo.²⁷⁾

Jiní opět dokonce devatero posvěcení počítají, i klerikální tonsuru (tonsura clericalis), níže (v § 5.) připomenutou, za posvěcení (ordo) pokládajíce; avšak bezdůvodně, jakož na zmíněném místě ukázáno jest.

V starších církevních dějinách se při některých kostelích připomínají i psalmistae (od ψαλμός, zpěv, a ψάλλω, pěji) a cantores, dále fossores (hrobaři), též laborantes a copiatas (od řeck. κόπος, práce) nazývání, a jiní podobní zřízení. Těmi názvy ale nevyznačují se výkony určitých posvěcení (ordines), nýbrž pouhá zaměstnání, ježto se při oněch kostelích přiházela a od správce kostela z pravidla na prosté věřící a po případě i na ty, již pouze klerikální tonsuru (srv. níže § 5.) na sobě měli, jako zejména řízení kostelního zpěvu, beze všeho liturgického obřadu se vznášela.²⁸⁾

§ 2. Jak se posvěcení dělí.

Z uvedených svrchu posvěcení (ordines) jsou první tři, totiž biskupství, kněžství a jáhenství, od Ježíše Krista ustanovena, a tudíž juris divini.²⁹⁾ Těmito třemi posvěceními uděluje se tomu, kdo

²⁷⁾ *Emman. Gonzalez de Tellez*, Comment. in Quinque Libb. Decretall. Gregor. Papa IX., ad cap. un. X. de cler. per salt. promot. V. 29. n. 8. (ed. Lugd. 1715), tom. V. p. 415. dí: *Episcopalis ordinatio nulla est, nisi praemittatur presbyteratus. Quia Episcopatus est summum Sacerdotium et presbyteratum essentialiter involvit, et nequit esse Episcopus, qui non fuerit presbyter.* Srv. gl. ad cit. cap. un. X. de cler. per salt. prom., v. de misericordia.

²⁸⁾ Jmenovitě o psalmistovi dí c. 20. D. XXIII, jak následuje: »Psalmista, id est cantor, potest absque licentia Episcopi, sola jussione presbyteri officium suscipere cantandi.« A gl. ad c. 1. D. XXI. v. psalmista v té příčině dokládá, řkouc: »Per . . . tonsuram fit aliquis psalmista vel clericus.« Srv. Benedict. XIV. De synod. dioec. lib. VIII. cap. 9. n. 7. sq.

²⁹⁾ Jsouť biskupové nástupci apoštolův, od Ježíše Krista k úřadu apoštolskému povoláných (srv. svrchu pozn. 9.) O kněžství v té příčině srv. Benedict. XIV. l. c. lib. VIII. cap. 9 n. 2. Co se týče jáhenství, zajisté i jáhnové v Písmě Svatém se uvádějí, a vypravuje se tam o nich, že, jakož apoštol Pavel Timothea biskupem v Efesu ustanovil (II. Tim. 1, 6), tak i oni od apoštolů modlitbou a vzkládáním rukou ustanoveni jsou (Act. 6, 6); dále, že oni nejenom péči o chudé vedli, kterovž se před tím apoštolé sami zabývali (Act. 6, 1—4), nýbrž i posvátné úkony předsebrali; jmenovitě, že jáhen Filip (srv. Act. 6, 3—5) v Samarii kázal a svátost křtu uděloval (Act. 8, 5—13); mimo to že též komorníka mouřenínské královny Kandace na víru křesťanskou obrátil a pokřtil (Act. 8, 26—38). A sv. Pavel, dávaje Timotheovi, biskupu Efesskému, naučení, kterých vlastností má pohledávati na tom, kdo žádá státi se biskupem (I. Tim. 3, 1—7), zároveň mu připomíná (ibid. 8—10), kterými vlastnostmi má se vykázati ten, kdo chce státi se jáhnem. Důvodně tudíž obecný církevní sněm Tridentský (sess. XXIII. de scam. Ord. can. 6) ustanovil, jak následuje: »Si quis dixerit, in Ecclesia catholica non esse hierarchiam divina ordinatione institutam, quae constat ex episcopis, presbyteris et ministris: anathema sit.« A když pak nicméně někteří spisovatelé božské ustanovení jáhenství brali v pochybnost, *Gabriel Vasquez*, S. J., rodem

je přijímá, posvěcující milost Boží, a jsou tudíž povahy svátostné (ordines sacramentales, sacramentum Ordinis).³⁰⁾ Zároveň se jimi přijímateli propůjčuje nadpřirozená způsobilost, posvátné úkony platně předsebráti a zejména svátostmi platně přísluhovati; kteréžto způsobilosti ten který posvěcenec nikdy ani sám se vzdáti, ani od nikoho zbaven býti nemůže. Tou měrou se duši těch, kdo tuto svátost přijímají, vtiskuje nezrušitelné znamení (character), jímž oni se na věky rozeznávají od těch, kdož této svátosti nepřijali; jakož se to v určitém směru i při svátostech křtu a bířm o v á n í děje.³¹⁾

Španěl, † 1604 (Comment. in Summam theolog. S. Thom. Aquin., tom. 3. in III. Part. disp. 238. cap. 2.), proti nim povstal, řka: »Ego tamen valde miror, viros non vulgariter doctos aut decretum Concilii Tridentini sess. 23. can. 6. non legisse, aut plane non intellexisse, ubi definitur in hunc modum: Si quis dixerit, in Ecclesia catholica non esse Hierarchiam, divina ordinatione institutam, quae constat ex Episcopis, Presbyteris, et Ministris, anathema sit. Ex quo canone expresse liquet, Hierarchiam, jure divino institutam, non solum constare Episcopis, et Presbyteris seu Sacerdotibus, sed etiam Ministris. Per Ministros autem, ut minimum, Diaconos intelligere oportet; cumque de ceteris inferioribus Ordinibus nemo, etiam probabili conjectura ductus, asserere possit, canonem esse intelligendum, superest, ut dicamus, de Diaconis non posse non intelligi.« Dotčená tři posvěcení též ordines hierarchici slovou. Srv. Benedict. XIV. l. c. lib. VIII. cap. 10 n. 1.; lib. XIII. cap. 19. n. 17.

³⁰⁾ Trid. sess. XXIII. de sacram. Ord. can. 3: »Si quis dixerit, ordinem sive sacram Ordinationem non esse vere et proprie Sacramentum a Christo Domino institutum, . . . aut esse tantum ritum quendam eligendi ministros verbi Dei et Sacramentorum: anathema sit.« A v can. 4. tamž: »Si quis dixerit, per sacram ordinationem non dari Spiritum Sanctum, ac proinde frustra Episcopum dicere: „Accipe Spiritum Sanctum, . . . anathema sit.«

³¹⁾ Trid. sess. VII. de sacram. in gen., can. 9: »Si quis dixerit, in tribus sacramentis, baptismo scilicet, confirmatione et ordine, non imprimi characterem in anima, hoc est signum quoddam spirituale et indelebile, unde ea iterari non possunt, anathema sit.« A sess. XXIII. de sacram. Ord. cap. 4: »Quoniam vero in sacramento Ordinis, sicut et in baptismo et confirmatione character imprimitur, qui nec deleri, nec auferri potest, merito sancta synodus damnat eorum sententiam, qui asserunt, Novi Testamenti sacerdotes temporariam tantum modo potestatem habere, et semel rite ordinos iterum laicos effici posse, si verbi Dei ministerium non exercent.« A v can. 4. tamž: »Si quis dixerit, per sacram ordinationem . . . non imprimi characterem; vel eum, qui sacerdos semel fuit, laicum rursus fieri posse, anathema sit.« — Roku 866 Bulhaři na papeže Mikuláše I. (858—867) vznesli otázku, zda-li smějí svátosti přijímati od kněží, hříšný život vedoucích, a zda-li jim dotčené úkony kněží takových k spasení co prospějí. Načež jim týž papež odpověděl, že jim dotčené úkony zmíněných kněží, pokud jen oni sami se jich hodně zúčastní, zajisté k spasení prospějí, poněvadž tyto úkony svou nadpřirozenou moc a působnost mají od Boha (sacramenta operantur ex opere operato), kteréž jim hříšnost dotčených kněží odejmouti aneb umenšiti nikterak nemůže; ti a tací kněží, v hříšném stavu svátostmi přísluhující, že jenom sobě samým škodí, a nikoli těm, jimž jimi přísluhují. Dále dokládá papež, že, dokud příslušní biskupové týmž kněžím za trest duchovní přísluhování nezapovědí, věřící se ho naprosto účastniti smějí »Sciscitantibus vobis«, tak doslovně zní táž odpověď papežská, v c. 5. pr. C. XV. qu. 8. uvedená, »si a sacerdote, qui sive deprehensus in adulterio, sive de hoc sola fama respersus est, debeat communionem suscipere, nec ne? respondemus: Non potest aliquis, quantum-

Ostatní posvěcení, od podjáhenství níže, nejsou od Ježíše Krista, nýbrž od církve ustanovena, a tudíž jsou pouze *juris humani*³²⁾ a nikoli svátostná (*ordines non sacramentales*).³³⁾

Dále první čtyři posvěcení, totiž episkopát, presbyterát, diaconát a subdiaconát, slovou *ordines sacri* (posvěcení posvátná), jelikož ten, kdo některé z nich přijímá, tím samým službě církevní doživotně a neodvolatelně se věnuje neb zasvěcuje (*se dedicat, se consecrat*), takže více této služby dle své libosti vzdáti se nemůže. Kdyby se toho nicméně odvážil, dopustil by se tím těžkého církevního přečinu, jenž slove *apostasia* ab *ordine* (odpadlictví od posvěcení), a zbavením církevních privilegií a v případě zatvrzelosti i vyobcováním z církve (*excommunicatio*) *se tresce*.³⁴⁾ Ostatní čtyři posvěcení, totiž akolythát, exorcistát, lektorát a ostiariát, onoho právního závazku neukládají, a tudíž se nazývají *ordines non sacri*. Vzhledem pak k *ordines sacri* slovou tato čtyři posvěcení *ordines minores* (nižší posvěcení), ona vzhledem k těmto *ordines majores* (vyšší posvěcení).³⁵⁾

cumque pollutus sit, sacramenta divina polluere, quae purgatoria cunctarum contagionum existunt; nec potest solis radius, per cloacas et latrinas transiens, aliquid exinde contaminationis attrahere. Proinde, qualiscunque sacerdos sit, quae sancta sunt, coinquinare non potest. Idcirco ab eo, usque quo iudicio episcoporum reprobetur, communio percipienda est, quoniam mali bona administrando se tantummodo laedunt, et cerea fax accensa sibi quidem detrimentum praestat, aliis vero lumen in tenebris administrat, et unde aliis commodum exhibet, inde sibi dispendium praebet.«

³²⁾ Z počátku totiž na jáhny všechna církevní posluhování náležela. Jelikož však průběhem času se ukázalo, že oni sami ke všem těmto posluhováním nepostačují, tudíž církev z nich jen ta, která se přímo k bohoslužbě a k nejsvětější svátosti Oltářní vztahují, jáhnům vyhradila, ostatní pak posluhování v jisté třídy rozvrhla a pro vykonávání jich jiné služebníky ustanovila; na něž dotčená posluhování s určitým liturgickým obřadem vznáší. Tím způsobem ostatní posvěcení, totiž podjáhenství, akolythát, exorcistát, lektorát a ostiariát, povstala jsou. Srv. *Hallier*, *De hierarchia eccl.*, lib. III. sect. 2., ed Paris 1656 p. 230. sqq; *Benedict.* XIV. l. c. lib. VIII. cap. 9. n. 4—12.

³³⁾ »Si . . . adinventi et constituti sint [totiž *ordines infra Diaconatum*],« dí papež *Benedikt XIV.* (l. c. n. 7.), »ab Ecclesia, non poterunt sane veram participare rationem Sacramenti, ad quod de novo instituendum sola Ecclesiae auctoritas non protenditur.«

³⁴⁾ Srv. *Hollweck*, *Die kirchlichen Strafgesetze*. Mainz 1899 S. 299 § 227.

³⁵⁾ Druhdy se v církvi toliko episkopát, presbyterát a diaconát za posvátná posvěcení (*ordines majores n. sacri*) považovali, subdiaconát nikoli. To jde z výroku papeže Urbana II. (1088—1099), v c. 4. D. XX. uvedeného, jenž takto zní: »Nullus in episcopum eligatur, nisi in sacris ordinibus religiose vivens fuerint inventus. Sacros autem ordines dicimus diaconatum et presbyteratum. Hos siquidem solos primitiva legitur habuisse ecclela.« Avšak již za času téhož papeže počal subdiaconát k posvěcením posvátným se počítati, jakož vysvítá z výroku, v c. 11. D. XXXII. umístěného, jenž zní, jak následuje: »Erubescant impii, et aperte intelligant, iudicio Spiritus sancti eos, qui in sacris ordinibus, presbyteratu, diaconatu, subdiaconatu sunt positi, nisi mulieres abjecerint et caste vixerint, excludendos ab omni eorundem graduum dignitate.« Tento výrok nejenom v Graciánově *Decretu* (v nadpisu

Posluhování, nižším posvěcením vlastně náležející, nyní na mnoze lidé světší (laikové) vykonávají. Avšak obecný církevní sněm Tridentský³⁶⁾ své vroucí přání vyslovil, aby biskupové k tomu přihlíželi, by táž posluhování, pokud bude lze, zvláště při kostelích katedrálních a kollegiálních a znamenitých farních, toliko od posvěcenců se vykonávala. Dokonce pak ti, kdož posvěcení vyšší obdržeti chtějí, povinni jsou, dříve všechna nižší posvěcení přijmouti.³⁷⁾

Musejí pak posvěcení vůbec přijímati se v určitém pořadu, jak svrchu (na str. 6.) uvedena jsou. Kdo by některé pozdější posvěcení přijal, dřívějšího posvěcení opominuv (*ordinatio per saltum*), nebyla by sice proto ordinace — vyjmouc konsekraci na biskupství, kteráž kdyby ji kdo přijal, aniž byl prvé na kněžství (*presbyteratus*) posvěcen, by naprosto neplatná byla (srv. svrchu str. 8—9.) — neplatná, nýbrž toliko nedovolená (*illicita*), tak že by ten a taký posvěcenec nesměl bez zvláštního prominutí (*dispensatio*) biskupského a po případě dokonce papežského posvěcení takto přijaté vykonávati.³⁸⁾

§ 3. *Potestas ordinis a potestas jurisdictionis Hierarchia.*

Ona část církevní moci, která se uděluje svěcením (*ordinatio*, *ordo*, nazývá se vzhledem k tomuto způsobu udělování jí — *potestas ordinis* (moc svěcení n. posvěcení). Jestliž to ona část církevní moci, jež vzhledem k jejímu předmětu (srv. svrchu § 1.) jmenuje se *potestas ministerii* (moc kněžská). Ostatní dvě části církevní moci svrchu zmíněné, jež vzhledem k jich obsahu slovou moc učitelská (*potestas magisterii*) a *potestas regiminis* n. *jurisdictionis*) propůjčují se pouhým úkonem moci vládní, a sice jmenovitě moci výkonné neb správní, totiž prostým jí udělením, jakýmkoli způsobem se toto udělování stává;

c. 11. XXXII.), nýbrž i od papežů Innocence III. (*Comp. III. c. 6. de temp. ordinatt. et qualit. ordinatt. I. 9*) a Řehoře IX. (*c. 9. X. de aetat. et. qual. I. 14*) papeži Urbanu II. se připisuje, ježto *Richter* (*ad c. 11. D. XXXII. not. 71.*) a *Friedberg* (*ad cit. c. 11. D. XXXII. not. 143.*) jej papeži Alexandru II. (1061—1073) přiřítají. Zajisté ode dob papeže Innocence III. (*Comp. III. c. 6. de temp. ordinatt. et qualit. ordinand. I. 9*) a zvláště Řehoře IX. (*cap. 9. X. de aetat. et qualit. I. 14*) subdiakonát po veškeré církvi za *ordo sacer* n. *major* se považuje. *Srv. Devoti, Institutt. canonn., lib. I. tit. 2. § 28. not. I.* A ježto druhdy subdiakon za biskupa zvolen býti nesměl, leč s povolením papeže aneb metropolitě (*srv. c. 4. D. LX.*), tož od časů papeže Innocence III. a Řehoře IX. prostě, pokud jen nejméně šest měsíců subdiakonem jest, za biskupa zvolen býti může. *Srv. c. 9. X. de aetat. et qualit. I. 14; Trid. sess. XXII. de ref. cap. 2.*

³⁶⁾ *Sess. XXIII. de ref. cap. 17.*

³⁷⁾ *Trid. sess. XXIII. de sacram. Ord. cap. 2 a can. 2; ibid. de ref. cap. 13.*

³⁸⁾ *Can. un. D. LII.; cap. un. X. de cler. per salt. promot. V. 29; Trid. sess. XXIII. de ref. cap. 14. Srv. Devoti, Institt. canonn. lib. I. lit. 4. sect. 2. § 7.*

kterýžto způsob udělování dotčené církevní moci v právu kano-
nickém se vyznačuje rozličnými výrazy, jako: canonica institutio,
canonica missio, delegatio, mandatum, licentia a t. p. A tudíž se
ony dvě části církevní moci nazývají potestas jurisdictionis,
t. j. církevní moc, jež se úkonem jurisdikce neb pravomoci uděluje.
A tou měrou moc církevní vzhledem ke způsobu, jímž se propůj-
čuje, na potestas ordinis a potestas jurisdictionis se
rozvrhuje.³⁹⁾

A jakož ti, kdož církevní mocí vůbec (potestas sacra, ἱερωῶν
ἀρχή, ἱερά ἀρχή) nadáni jsou, slovem: hierarcha (ἱεράρχης) se
vyznačují, a jich soubor, dle jejich právní nad- a podřízenosti se-
řaděný, hierarchia (ἱεραρχία) slove⁴⁰⁾: tou měrou i tato na
hierarchii ordinis a hierarchii jurisdictionis se dělí.⁴¹⁾ Dále
dle toho, zdali jednotlivé stupně její na ustanovení Božím (jure
divino) aneb na ustanovení církevním (jure ecclesiastico, humano) se
zakládají, obojí hierarchie na hierarchii juris divini a juris humani
se rozvrhuje. Hierarchii pravomoci juris divini tvoří papež
a biskupové, s ním spojení a jemu podřízení, jenž z ustanovení
Božího k řízení a spravování církve povoláni jsou⁴²⁾; ostatní stup-
ňové této hierarchie, jsouce dílem od papeže, dílem od biskupů
zřízení, jsou juris humani. Hierarchie ordinis juris divini
v sobě obsahuje biskupy, kněží a jáhny⁴³⁾; ostatní stupně hier-
archie ordinis, totiž podjáhnové, akolythé, exorcisté, lektoři a ostiáři,
jsou juris humani.⁴⁴⁾

V skutečnosti jest v církvi jen jedna jediná hierarchie, totiž
sbor církevních vrchních, jimž náleží věřící k blaženosti nebeské
vésti, a z nichž někteří obojí církevní mocí, ordinis i jurisdictionis,
nadáni jsou, jako zejména papež, diecéšní biskupové a faráři, jiní
toliko tou neb onou opatření jsou, jakož jsou jmenovitě světicí

³⁹⁾ K tomuto rozvržení církevní moci i Katechismus Římský (part. II.
cap. 7. qu. 6) se táhne.

⁴⁰⁾ Hallier, De hierarchia eccl., lib. I. sect. 2 cap. 3, ed. Lutet. Paris.
1656 p. 30.

⁴¹⁾ Slovo: hierarchia, uvažuje-li se pouze dle etymologie (ἀρχή, vláda,
ἄρχω, vládnou), znamená vlastně toliko soubor těch, kdož církevní mocí vládní
(potestate jurisdictionis) nadáni jsou. Tak je pojímá sv. Tomáš Akvinský, jenž
(Summa theolog. I. qu. 108. art. I. in corp.) dí: »Hierarchia est sacer prin-
cipatus.« Avšak již ode dávných dob se toho slova skutečně i k vyznačení
těch užívá, kdož potestate ordinis nadáni jsou. Tak ho užívá i Trid.
sess. XXIII. de sacram. Ord. cap. 2. (Srv. Hallier l. c. lib. I. sect. 2. capp. 1. 3;
sect. 4. cap. 1; lib. III. sect. 1. cap. 1; sect. 2. capp. 1. 2; lib. IV. sect. 1—3;
Devoti, Instit. canon. lib. I. tit. 1. § 4; tit. 2 §§ 1—6. Totéž platí i o českém
výrazu svatovláda.

⁴²⁾ Srv. Mat. 16, 18. 19; 18, 18 (svrchu v pozn. 5); Skutk. apošt. 20, 28:
»Budtež bedliví sebe, i všeho stáda, v němžto Duch svatý ustanovil vás
biskupy, abyste spravovali církev Boží, kteréž dobyl svou krví.« Dále Concil
Vatic const. de die 18. Julii 1870 cap. 3. (Acta S. Sedis, VI. 43. sq.).

⁴³⁾ Trident. sess. XXIII. de sacram. Ord. can. 6 (svrchu v pozn. 29.).

⁴⁴⁾ Benedict. XIV. De synod. dioec. lib. VIII. cap. 9. n. 4—12.

biskupové (vicarii in pontificalibus), jenž pouze potestatem ordinis mají, a biskupští generalní vikáři, kteří pouze pravomoc (potestas jurisdictionis) vykonávají, a tudíž i k dosažení tohoto úřadu žádného posvěcení (ordo) zapotřebí nemají, ana jim v té příčině klerikální tonsura (srv. níže § 5.) úplně postačuje.⁴⁵⁾ Tou měrou hierarchie ordinis a hierarchie jurisdictionis jsou jenom částí té hierarchie, již v církvi skutečně stává.⁴⁶⁾

§ 4. Clerici v užším smyslu.

Ti, kdož některé ze svrchu uvedených posvěcení (ordines) přijali, jmenují se v církevním názvosloví clerici v užším (vlastním) smyslu; oproti nim ostatní věřící slovou laici, od λαός (populus, lid).⁴⁷⁾ Výraz: clericus (κληρικός) pochází od κληρος, které slovo mimo jiné znamená tolik co: los, pak podíl, věci společné, losem rozdělené, jednotlivým společníkům též věci připadlý, dále podíl dědický, pak vlastnictví téhož podílu, a konečně vlastnictví vůbec.⁴⁸⁾ Jakož zmíněné slovo κληρος znamená vlastnictví, nazývají se dotčení posvěcenci clerici za tou příčinou, že oni, ačkoli všickni členové církve, ano všickni lidé vůbec, Bohu náležejí, a on opět pánem a otcem jich všechněch jest: oni však jemu zvláště a povýtečně náležejí, jsouce nejenom jeho stvořenci a vykoupenci, nýbrž i jeho zřízení a zmocnění, zde na zemi jeho božskou moc vykonávající; jakož dokládá sv. Pavel (I. Kor. 4, 1), řka: »Sic nos existimet homo, ut ministros Christi et dispensatores mysteriorum Dei.« V témž smyslu sv. Jeronym, v can. 5. C. XII. qu. 1. zmíněný, posvěcenců napomínaje k přiměřenému, Bohu milému životu, tak aby oni měli svrchované zalíbení v Bohu a ve věcech božských, a Bůh opět aby mohl míti zalíbení v nich, dí: »Clericus, qui Christi servit Ecclesiae, interpretetur primo vocabulum suum, et nominis definitione prolata nitatur esse, quod dicitur. Si enim κληρος graece sors latine appellatur, propterea vocantur clerici vel,⁴⁹⁾ quia de sorte sunt

⁴⁵⁾ Cap. 2. X. de jud. II. 1: »Decerninus, ut laici ecclesiastica negotia tractare non praesumant.« Srv. *Devoti*, I. c. lib. I. tit. 3. sect. 9. § 81: »Vicarii (generalis) munus recte obeunt clerici tonsura initiati.«

⁴⁶⁾ *Hallier*, I. c. lib. IV. sect. 3. cap. 1.

⁴⁷⁾ To jde z výroku sv. *Feronyma* v c. 21. C. VIII. qu. 1. uvedeného, jenž takto zní: »Qualis . . . aedificatio erit discipuli, si se intelligat magistro esse majorem? Unde non solum episcopi, presbyteri et diaconi debent magnopere providere, ut cunctum populum, cui praesident, conversatione sermone et scientia procedant, verum etiam et inferioris gradus, exorcistae, lectores, aeditui [tolik, co: ostiarii], acolythi, et omnes omnino, qui domui Dei servinut, quia vehementer Ecclesiam Christi destruit, meliores laicos esse quam clericos.« Srv. can. 7. C. XII. qu. 1.

⁴⁸⁾ Srv. *Schleusner*, *Novum Lexicon graecolat. in Novum Testament.*, Lips. 1819 sub v. κληρος.

⁴⁹⁾ Vel tuto znamená tolik, co: et, jakož se níže i skutečně s touto částicí zaměňuje Srv. též c. 1. § 2. C. XXX. qu. 1.

Domini, vel quia Dominus sors, id est pars, clericorum est. Qui autem vel ipse pars Domini est, vel Dominum partem habet, talem se exhibere debet, ut et ipse possideat Dominum, et possideatur a Domino.«

Někteří název clericus odvozují sice též od řeckého κληρος, avšak pokud toto slovo znamená los (Loos) a tvrdí, že dotčení posvěcenci proto slovou clerici, poněvadž, jak se vypravuje v Skutc. apošt. 1, 23—26, po zahynutí Jidáše zrádce Matěj losem za apoštola zvolen jest.⁵⁰⁾ Avšak kdyby to pravý důvod onoho názvu byl, tož by toliko biskupové jakožto nástupci apoštolů, mohli clerici nazýváni býti, kdežto dle pradávního církevního názvosloví i nejnižší posvěcenci tak se jmenují, biskupové pak z pravidla clerici se nenazývají.⁵¹⁾

§ 5. Clericalis tonsura. Clerici v širším smyslu.

Prve než kdo posvěcení (ordo), i jen nejnižší (ostiariát), přijmouti smí, musí z třídy prostých věřících (fideles, laici) vyloučen a k tomu, aby časem svým posvěcení přijal, vyhrazen býti. To se děje tím činem, že jemu, an se modlí Žalmu 15. verš 15.: »Dominus pars haereditatis meae et calicis mei; tu es, qui restitues haereditatem meam mihi,« biskup, po případě opat (abbas), vlasy na hlavě ve způsob koruny postříhne, k upamatování, že má od té doby mysl svou od věcí a rozkoší světských odvracet a k věcem a radostem nebeským pozdvihovati; začež že mu od Ježíše Krista účastenství v blaženosti nebeské přislíbeno jest (Mat. 19, 27. 28). Tento liturgický úkon, jakož i oholené jím na hlavě místo slove v církevním jazyku tonsura,⁵²⁾ postřížení. Touto tonsurou se žádná moc kněžská (potestas ministerii), ano vůbec žádná církevní moc neuděluje, nýbrž toliko poněkud požívání církevních privilegií, jmenovitě tak zvané privileje »canonis« se propůjčuje.⁵³⁾ A tudíž

⁵⁰⁾ Srv. c. 1. pr. D. XXI.

⁵¹⁾ Srv. níže pozn. 63.

⁵²⁾ Díť v té příčině kanonista římský, *Prosper Fagnanus* (Comment. in Quinque Libb. Decretall. Gregorii Papae IX. ad cap. 11. X. de aetat. et qualít. I. 14. n. 23—25): »In omni transitu de statu ad statum convenienter interponitur aliqua media dispositio, sicut novitiatus est media dispositio inter statum saecularem et religiosum. Ergo inter statum laicorum et ministrorum Ecclesiae convenienter ponitur dispositio media! (n. 24.). Hoc est autem tonsura aeclericalis, per quam illi, qui tonsurantur, a statu laicorum separantur et praeparantur ad statum ministrorum. Et quia separantur a statu laicorum, deponunt capillos et tondentur in signum depositionis superfluae curae saecularium. (n. 25.). Quia vero praeparantur ad ministerium Dei, cui servire regnare est (srv. Mat. 19, 27—28), ideo raduntur in modum coronae, quae est signum regale.«

⁵³⁾ Can. 29. C. XVII. qu. 4. Srv. nařízení papeže Pia IX. ze dne 20. září 1860 v Acta S. Sed. III. 433. a 443. nn. O této tonsuře dí kanonista římský, *Devoti* (Institt. canon. lib. I. tit. 1. § 12), jak následuje: »Clericalis tonsura nullam tonso tribuit potestatem ad Sacrificium spectantem, neque

tato tonsura není posvěcním (ordo), jak druhdy někteří kanonisté za to měli,⁵⁴⁾ nýbrž pouze přípravou ku přijmutí posvěcení (ordo).⁵⁵⁾ Nicméně však udílení jí tu a tam slovem: ordinatio (svěcení) se vyznačuje.⁵⁶⁾ A poněvadž, kdo chce obdržeti posvěcení, musí prve tuto tonsuru přijmouti,⁵⁷⁾ tudíž ona se nazývá prima tonsura.⁵⁸⁾

I ti, kteří jenom tuto tonsuru přijali, clerici se nazývají⁵⁹⁾; ovšem oproti těm, kteří již i některé posvěcení (ordo) obdrželi

ullum confert ministerii genus; sed tamen eum lata significatione clericum facit, hoc est, ita in ordinem refert clericorum, ut inter illos tonsus locum habeat in sacris conventibus, et linteatus [t. j. v komži neb rochetě] divinis officiis intersit. Quo fit, ut privilegia, jura, immunitates clericorum tonsos etiam attingant, si vestes deferant clericales, eaque servant, quae de vita et honestate clericorum sancita sunt.«

⁵⁴⁾ Srv. *Fagnanus*, Comment. ad cap. 11. X. de aetat. et qual. I. 14 n. 38; *Passerini*, Comment. in Sext. Decretall. Libr. (Venet 1698), ad cap. 2. de temp. ordinatt. I. 9. n. 18; ad cap. 4. eod. n. 32; *Riganti*, Comment. ad Regulas, Constitt. et Ordinatt, Cancellar. Apost. Rom. 1744 sqq tom. II. p. 350 n. 31; p. 356. n. 82. Toto různé mínění v příčině tonsury jakožto posvěcení trvalo ještě za papeže *Benedikta XIV.*, jakož vysvítá z jeho const. Ad audientiam ze dne 15. února 1753 § 22. (Bullar. Rom. ed. Luxemb. 1741 sqq tom. XIX. p. 34. sqq.).

⁵⁵⁾ Katechism. Římský, part. II. cap. 7. qu. 12. o této tonsuře dí: »Quam quidem docere oportet quandum praeparationem esse ad ordines succipiendos. Ut enim homines ad baptismum exorcismis, ad matrimonium sponsalibus praeparari solent, ita, quum tonso capillo Deo dedicantur, tanquam aditus ad Ordinis sacramentum illis aperitur.«

⁵⁶⁾ Tak jmenovitě v cap. 37. synody Epaonské (Epaunum) ve Švýcarsku z r. 517 (Harduin, II. 1051. Srv. *Passerini* l. c. ad cap. 4 de temp. ordinatt. in Sext. I. 9. n. 33.

⁵⁷⁾ Trid. sess. XXIII. de sacram. Ord. cap. I: »Ut, qui jam clericati tonsura insigniti essent, per minores (ordines) ad majores adscenderent.«

⁵⁸⁾ *Scavini* (Theolog. moral. univ. tract. XI. disp. un. cap. 1. art. 1. qu. 1. (ed. X. Mediol. 1865, tom. III. p. 472) dí: »Tonsura est primus gradus ad ordines; ideo vulgo dicitur prima tonsura. Tak tonsuru nazývá i gl. ad can. 1. D. XXI. v psalmista, řkouc: »Per primam tonsuram fit aliquis psalmista vel clericus.« Též cap. 11. X. de aetat. et qual. I. 14. Kdyby kdo přijal posvěcení (ordo), klerikalní tonsury nepřijav, považovala by se táž ordinace za ordinatio per saltum. Srv. *Hinschius*, Das Kirchenrecht der Katholiken und Protestanten. Berlin 1869 ff. Bd. I. S. 111. Anm. 10.

⁵⁹⁾ To jde z cap. 6. X. de traesact. I, 36, v němž o jistém člověku se dí, že se falešně vydával za klerika, nejsa ještě přijmutím tonsury klerikem učiněn, »se mentiens clericum, quum nondum esset in clericum tonsuratus. Též to vysvítá z cap. 11. X. de aetat. et qual. I. 14, jenž stanoví, že tonsurou, církevním způsobem vykonanou, klerikalní stav se uděluje; »respondemus, quod ... per primam tonsuram, juxta formam Ecclesiae datum, ... clericalis ordo [zde tolik, co stav] confertur.« To dokládá též Pontificale Romanum, v němž kapitola, vyměřující obřad, jenž se při udělování tonsury zachovávatí má, nadepsána jest: »De collatione primae tonsurae seu do clerico faciendo.« A Katechismus Římský (part. II. cap. 7. qu. 13.) dí, že, kdo tonsuru přijímá, v témž okamžení, a sice poprvé, názvu clericus nabývá, jelikož si tu poprvé za příkladem starozákonního pokolení Levi, jemuž Bůh, část zaslíbené země ku vzdělávání jí dáti zakázav, přisluhování při svatyni své na ně vložil (Numer. 28, 20—24; Deut. 18, 1—2), vykonávání služby Boží a přisluhování svátostmi za své povolání a za své dědictví (Žalm 15, 15) si zvolil. »Clerici nomen, quod ei [tonso] tunc primum imponitur, quum

a kteří v užším a vlastním smyslu clerici slují (srv. svrchu § 4.) toliko v širším neb nevlastním smyslu.⁶⁰⁾

V jazyku českém se nyní clericus týmž slovem, totiž »klerik« znamená; druhdy jej nazýváno: žák, což patrně z řeck. *διάκονος* utvořeno jest.⁶¹⁾ Vzhledem k svému povolání, které k tomu směřuje, aby člověka nad žádosti těla a smyslnosti povzneslo (srv. Řím. 7, 18—25, 8, 5—17), se clerici nazývají duchovní, *Geistliche*.⁶²⁾ V obyčejné mluvě se slovem duchovní vyrozumívají kněží.

Klerik, který ještě žádného posvěcení (ordo) neobdržel, slove prostý klerik (simplex clericus) aneb pouze klerik (clericus); který ale i některá posvěcení, nižší aneb vyšší, na sobě má, klerik nižších, pokud se týče, vyšších posvěcení (clericus majorum, pokud se týče, minorum ordinum) se nazývá. Jednotliví klerikové vyšších posvěcení však pravidelně dle onoho vyššího posvěcení, jež na sobě mají, a tudíž podjáhnové, pokud se týče jáhnové, kněží a biskupové se nazývají.⁶³⁾

Dále clerici podle toho, zdali k duchovenstvu světskému aneb řeholnímu náležejí, clerici saeculares aneb regulares slovou.

Štěpán z Vrbovce a jeho Tripartitum.

Úvodem k větší rozpravě napsal Dr. *Karel Kadlec*.

O celá téměř tři století dříve, než země české a rakouské, dospěly země uherské ke společné soustavné sbírce práva soukromého. Ten význam jako má dnes ve většině zemí nynějšího státního

tonso capillo Deo dedicatur, ab eo deductum est, quod Deum sortem et haereditatem haberé incipiat, veluti, qui in Hebraeorum populo divino cultui mancipati erant; quibus vetuit Dominus aliquam agrorum partem in terra promissionis tribui, quum inquit (Num. 18, 20): Ego pars et haereditas tua. Ac quamvis id omnibus fidelibus commune sit, praecipua tamen ratione iis, conveniat necesse est, qui se Dei ministerio consecrarunt.« Za tou příčinou se tato tonsura — tonsura clericalis nazývá, lišíc se od té tonsury, která se v některých duchovních řádech (ordo religiosus n. regularis) členům těchto řádů na znamení křesťanské pokory a odřeknutí se nádhery světské uděluje a tonsura monachalis slove. O této tonsuře srv. c. 6. C. XIX. qu. 3; c. 1. C. XX. qu. 2; cap. 1. X. de regular. III. 31; Wetzter und Walte's Kirchen-Lexikon, II. Aufl. Art. Tonsur.

⁶⁰⁾ Již zmíněný *Devoti* I. c. (svrchu v pozn. 53.) v té příčině dí, že clericalis tonsura tonsurum . . . lata significatione clericum facit.«

⁶¹⁾ Srv. *Brandl*, Glossarium illustrans bohem. morav. hist. fontes (Brünn 1876) v. žák.

⁶²⁾ Srv. *Sailer*, Vorlesungen aus der Pastoraltheologie. III. Ausg. München 1812, Bd. I. S. 6 f.

⁶³⁾ Srv. c. 9. D. LIV; capp. 5. 7. X. de cler. conjug. III. 3; cap. 1. eod. in Sext. III. 2; cap. 1. de vit. et honest. cler. in Clem. III. 1; *Walter-Gerlach*, Lehrb. des Kirchenrechts. XIV. Aufl. S. 471. Anm. 5.